

HOOFDSTUK 11

Schenk- en erfbelasting

De heffing van schenk- en erfbelasting vindt plaats op grond van de Successiewet. Voor de heffing is vereist dat de erflater of schenker op het moment van overlijden of het doen van de schenking in Nederland woonde. Het tarief van de schenk- en erfbelasting is gelijk, de heffing neemt toe naarmate de verkrijger verder verwant is van de erflater of schenker. Voor zowel de schenk- als de erfbelasting kent de wet een aantal vrijstellingen.

Voor de erfbelasting is de verdeling van de nalatenschap van belang. Als een erflater niet via een testament over zijn nalatenschap heeft beschikt, bepaalt de wet wie zijn erfgenamen zijn. Door middel van een testament kan een erflater zelf zijn erfgenamen aanwijzen of aan iemand een legaat toekennen.

Oefenopgaven

-
- Opgave 11.1** Dit betreffen schenkbelasting en erfbelasting (art. 1 lid 1 SW).
- Erfrecht wordt geheven vanwege een verkrijging krachtens erfrecht. De subjectief belastingplichtige is de verkrijger van vermogensbestanddelen uit een nalatenschap.
 - Schenkbelasting wordt geheven vanwege een verkrijging krachtens schenking of gift. De subjectief belastingplichtige is de begiftigde, dit is degene die bevoordeeld wordt.

-
- Opgave 11.2**
- a. Voor de vraag waar iemand woont is art. 4 AWR van belang, waarbij de omstandigheden van persoonlijke aard die het levenscentrum van de persoon bepalen doorslaggevend zijn. Goos is getrouwd en zijn gezin verblijft in Amstelveen, zijn levenscentrum ligt in Amstelveen.
 - b. Ja, zoals hiervoor bij a is gemeld, woont Goos in Nederland. Dit heeft tot gevolg dat het heffingsrecht van de erfbelasting aan Nederland toekomt.

-
- Opgave 11.3** Nee. Francesco bezit de Italiaanse nationaliteit en woont in Italië. De woonplaatsfictie van art. 3 lid 1 SW is niet van toepassing, omdat Francesco niet de Nederlandse nationaliteit bezit. In Nederland zijn Willem en Vera geen erfbelasting verschuldigd over hun verkrijging.

-
- Opgave 11.4** Ja. Nelis woont in Thailand, maar hij heeft de Nederlandse nationaliteit en hij is overleden binnen 10 jaar na zijn vertrek uit Nederland. Op grond van art. 3 lid 1 SW woont Nelis fictief in Nederland, waardoor de nalatenschap in Nederland aan de erfbelasting is onderworpen. Het feit dat Nicolette in Spanje woont is niet van belang.

-
- Opgave 11.5** Nee. Op het moment van overlijden woonde Bernard in België. De 10-jaarsregeling van art. 3 lid 1 SW is niet van toepassing, omdat Bernard de Belgische nationaliteit bezat.

-
- Opgave 11.6** Ja. Op het moment van de schenking woont Gert-Jan niet in Nederland, maar de schenking wordt gedaan binnen 1 jaar nadat hij Nederland metterwoon heeft verlaten. Op grond van de fictie van art. 3 lid 2 SW wordt Gert-Jan geacht in Nederland te wonen. Dat Harry in België woont, is niet van belang.

Opgave 11.7 Mustafa is een eerstegraads bloedverwant van Samira. Van Onur is Mustafa een eerstegraads aanverwant. Voor de erf- en schenkbelasting valt een verkrijging door Mustafa in tariefgroep I; hierop zijn de vrijstellingen die voor een kind gelden van toepassing.

Opgave 11.8 Tussen Onur en Mustafa bestaat nu geen aanverwantschap. In art. 19 lid 1 letter a SW is echter bepaald dat ongehuwden die elkaars partner zijn als bedoeld in art. 1a SW voor de bepaling van aanverwantschap als gehuwden worden aangemerkt. Door deze bepaling ontstaat voor de toepassing van de Successiewet aanverwantschap. Op grond van art. 19 lid 1 letter b SW wordt deze aanverwantschap gelijkgesteld aan bloedverwantschap. Daardoor wordt Mustafa voor de Successiewet als een kind van Onur beschouwd.

Opgave 11.9 De vererving vindt plaats in groep 1. De erfgenamen van Frits zijn Lina, Marieke, Olga en Peter, ieder voor 1/5 deel. De kinderen van Niko erven bij plaatsvervulling ieder 1/15 deel.

Opgave 11.10 De vererving vindt plaats in groep 2. Op het moment van het overlijden van Leonie leefde haar moeder nog, zij deelt mee in de erfenis. Het feit dat moeder een dag na het overlijden van Leonie is overleden, is niet van belang voor de verdeling. Moeder krijgt 1/4 deel van de erfenis. Resteert 3/4 deel, dit wordt verdeeld onder de drie broers en twee zussen, ieder 1/5 deel van 3/4 is 3/20 deel. De in leven zijnde ooms ontvangen niets uit de erfenis, zij vallen in groep 4 en komen pas aan bod als er geen erfgenamen zijn in groep 2 en 3.

Opgave 11.11 De wettelijke verdeling komt aan de orde als de erflater overlijdt zonder dat hij een testament heeft gemaakt en een echtgenoot of geregistreerde partner en ten minste één kind achterlaat. De erfenis wordt verdeeld in groep 1, de echtgenoot of geregistreerde partner en de kinderen zijn ieder voor een gelijk deel erfgenaam. De echtgenoot/geregistreerde partner krijgt op grond van de wet alle goederen en schulden toegedeeld en krijgt een overbedelingsschuld aan de kinderen, die zij pas op kunnen eisen bij het overlijden of een eerder faillissement van de langstlevende.

Opgave 11.12 Udo, Victor en Willem zijn afstammelingen van Sander, zij kunnen een beroep doen op hun legitieme portie. Xaviera heeft geen recht op een legitieme portie, want zij is geen afstammeling van Sander. Xaviera zou overigens sowieso niet tot de erfenis worden geroepen, omdat zij pas erfgenaam zou zijn als er geen erfgenamen in groep 1 zouden zijn geweest.

Als de kinderen een beroep doen op hun legitieme portie, is dit voor Udo, Victor en Willem ieder 1/2 deel van 1/3 deel is 1/6 deel van de waarde van de nalatenschap. Thea is de enig erfgename, zij moet de helft van de waarde van de nalatenschap uitbetalen aan Udo, Victor en Willem.

Opgave 11.13 Doordat Truus afstand heeft gedaan van het aandeel van Simon in de huwelijks-goederengemeenschap, bedraagt de nalatenschap civielrechtelijk nihil. Het aandeel waar Simon echter recht op had, wordt op grond van art. 6 SW bij Truus fictief in de heffing van de erfbelasting betrokken.

Ook is art. 30 SW van belang. Daarin staat dat door de verwerping van een nalatenschap of afstand van rechten, de verschuldigde erfbelasting geen vermindering ondergaat.

Opgave 11.14 a. De waarde van recht van gebruik en bewoning bedraagt factor $10 \times 6\% \times € 400.000 = € 240.000$ (art. 5 en 10 Uitv.besl. SW). De waarde van de blote eigendom is $€ 400.000 - € 240.000 = € 160.000$. In 2021 is Corné over de verkrijging van de onroerende zaak overdrachtsbelasting verschuldigd en over de kwijtschelding van de koopsom schenkbelasting.

b. Door het overlijden van Bas is art. 10 SW van toepassing. De fictieve verkrijging bedraagt voor Corné de waarde van het pand op het moment van overlijden, dit is € 450.000. Corné heeft niets opgeofferd, in verband met het feit dat Bas de koopsom geheel heeft kwijtgescholden voor de verkrijging. Wel mag Corné op grond van art. 7 lid 2 en 3 SW de in 2021 geheven overdrachtsbelasting en schenkbelasting vermeerderd met 6% enkelvoudige rente vanaf het tijdstip van de overdracht tot het overlijden, verrekenen met de verschuldigde erfbelasting.

Opgave 11.15 a. Diederik en Evelien zijn partners voor de toepassing van de Successiewet (art. 1a SW). Zij zijn meerderjarig, wonen samen op hetzelfde adres (de voorwaarde is ingeschreven staan op hetzelfde adres in de gemeentelijke basisadministratie) en hebben een notarieel samenlevingscontract laten opmaken met daarin een wederzijdse zorgverplichting. In 2025 leven zij ook langer dan 6 maanden samen.

b. Op grond van het samenlevingscontract verblijft het 70%-aandeel van Diederik in de eigen woning aan Evelien. Doordat Diederik en Evelien aangemerkt worden als partners, is de fictiebepaling van art. 11 lid 2 SW van toepassing. De verkrijging van het 70%-aandeel door Evelien is voor haar een belaste verkrijging voor de erfbelasting.

Opgave 11.16 Ja, de schenking heeft invloed op de berekening van de belaste verkrijging voor Leonore. Op grond van art. 12 SW worden schenkingen die zijn gedaan binnen 180 dagen voor het overlijden aangemerkt als een erfrechtelijke verkrijging. De schenking van € 50.000 wordt bij Evelien opgeteld voor de berekening van de verkrijging uit de nalatenschap. Op grond van art. 12 lid 2 jo. art. 7 lid 2 SW mag de over de schenking geheven schenkbelasting in mindering worden gebracht op haar verschuldigde erfbelasting over dit fictieve legaat.

Opgave 11.17 De levensverzekeringsuitkering is onbelast. De fictiebepaling van art. 13 SW is niet van toepassing, omdat de verzekeringnemer en begunstigde (Gaby) een andere persoon is dan de verzekerde (Ferdie). De premies voor de verzekering zijn niet aan het vermogen van Ferdie onttrokken, om deze reden is de fictiebepaling niet van toepassing.

Opgave 11.18 De schenking heeft Louis gedaan onder een ontbindende voorwaarde. Bij een ontbindende voorwaarde komt de schenking direct tot stand. Over de schenking in 2023 is Mario dan ook schenkbelasting verschuldigd. In 2025 wordt de schenking ontbonden. Art. 53 SW bepaalt dat de geheven schenkbelasting wordt terugbetaald als een schenking wordt ontbonden door het feit dat de ontbindende voorwaarde intreedt. Mario ontvangt de eerder betaalde schenkbelasting dus terug.

Opgave 11.19 De schenking in 2023 van Nadia aan Marc is een schenking onder een opschortende voorwaarde. De schenking komt in 2023 tot stand, maar de uitvoering wordt opgeschort tot het intreden van de onzekere gebeurtenis (het behalen van zijn hbo-diploma). In 2023 is Marc geen schenkbelasting verschuldigd, deze wordt opgeschoven naar het moment dat de voorwaarde in vervulling gaat (art. 1 lid 9 SW). Marc is over de verkrijging in 2025 schenkbelasting verschuldigd.

Opgave 11.20

- Woonhuis in Delft: dit betreft een niet-verhuurd woonhuis. Hiervoor geldt een waardering van 100% van de WOZ-waarde, dit is € 520.000 (art. 21 lid 5 SW). De werkelijke waarde is niet van belang.
- Woonhuis in Nootdorp: voor een verhuurde woning is ook de WOZ-waarde het uitgangspunt, maar voor de waardering mag rekening worden gehouden met een waardedrukkende factor vanwege de verhuur van $(€ 12.000 / € 260.000) \times 100\% = 4,61\%$ (art. 2 lid 8 SW jo. art. 10a Uitv. besl. SW). De leegwaardratio is volgens de tabel 95%. De waardering voor het woonhuis is 95% van € 260.000 = € 247.000.
- Winkelpand in Pijnacker: dit pand moet worden gewaardeerd naar de waarde in het economisch verkeer, dit is € 390.000. De WOZ-waarde is niet van belang.

Opgave 11.21 Op grond van art. 21 lid 14 SW moet een vruchtgebruik gewaardeerd worden als een periodieke uitkering, de vruchtgebruikopbrengst wordt fictief gesteld op 6% van de waarde van datgene waar het op gevestigd is. Er is sprake van een levenslang vruchtgebruik. Op grond van art. 5 Uitv.besl. SW is de waarde van het vruchtgebruik $7 \times 6\% \times \text{€ } 380.000 = \text{€ } 159.600$. De waarde van de blote eigendom is $\text{€ } 380.000 - \text{€ } 159.600 = \text{€ } 220.400$.

Opgave 11.22 Een tijdelijke periodieke uitkering moet berekend worden volgens de waarderingsvoorschriften van art. 21 lid 14 jo. art. 6 Uitv.besl. SW.
Van belang is de leeftijd van Bart en het feit dat deze uitkering van het leven afhankelijk is. De periodieke uitkering loopt maximaal 19 jaar. De waardering $(5 \times \text{€ } 0,84) + (5 \times \text{€ } 0,62) + (5 \times \text{€ } 0,46) + (4 \times \text{€ } 0,34) \times \text{€ } 6.000 = \text{€ } 65.760$.

Opgave 11.23 Het nabestaandenpensioen beïnvloedt voor Esmeralda de hoogte van haar partnervrijstelling: 50% van de waarde van de pensioenaanspraak komt in mindering op haar vrijstelling (art. 32 lid 2 SW). De berekening is als volgt:

Vrijstelling		€ 804.698
Halve waarde pensioenaanspraak $1/2 \times 8 \times \text{€ } 52.000 =$	€ 208.000	
Af: latente belastingschuld 30%	<u>– 62.400</u>	
		<u>– 145.600</u>
Partnervrijstelling voor Esmeralda		<u>€ 659.098</u>

Opgave 11.24 De verkrijging van Germaine is vrij van recht, zij hoeft zelf de erfbelasting niet te voldoen, deze komt ten laste van de nalatenschap voor de erfgenamen.
Bij de berekening van de verschuldigde belasting wordt rekening gehouden met het feit dat zij de erfbelasting niet zelf hoeft te betalen. De berekening van de verschuldigde erfbelasting over de verkrijging van Germaine is dan als volgt:

Verkrijging	€ 50.000
Af: vrijstelling	<u>– 25.490</u>
Belast (= 82%)	€ 24.510
€ 24.510 : 0,82 = € 29.890 × 18% erfbelasting is € 5.380.	

Controleberekening:

De brutoverkrijging van Germaine is $\text{€ } 50.000 + \text{€ } 5.380 = \text{€ } 55.380$.

18% van $\text{€ } 29.890$ ($\text{€ } 55.380 - \text{€ } 25.490$) = $\text{€ } 5.380$.

De verkrijging van de Stichting Artsen zonder grenzen is vrijgesteld van erfbelasting. Het feit dat Fred in zijn testament heeft opgenomen dat ook dit legaat vrij van recht is, sorteert geen effect.

Opgave 11.25 Zowel Karen als Leendert krijgen ieder € 800.000 uit de nalatenschap. Karen doet een beroep op de bedrijfsopvolgingsfaciliteit; de verkregen onderneming heeft een goïng concernwaarde van € 1.300.000 en is voor 100% vrijgesteld van erfbelasting. Bij de berekening hoeft Karen geen rekening te houden met de overbedelingsschuld aan Leendert (art. 35b lid 4 SW). Karen is geen erfbelasting verschuldigd over haar verkrijging van € 800.000.

Leendert is erfbelasting verschuldigd over zijn verkrijging van € 800.000. Hierover is hij verschuldigd:

Verkrijging	€ 800.000	
Af: vrijstelling	– 25.490	
Belast	€ 774.510	
	€ 154.196 × 10% =	€ 15.419
	€ 620.314 × 20% =	– 124.062
Verschuldigd		<u>€ 139.481</u>

Multiple choice-vragen

Vraag 11.1 Het juiste antwoord is b. Schenk- en erfbelasting zijn aanslagbelastingen. De aanslag wordt vastgesteld door de inspecteur nadat de belastingplichtigen een aangifte hebben ingediend.

Vraag 11.2 Het juiste antwoord is c, Nederland. Aan de hand van de feitelijke omstandigheden van persoonlijke aard die het levenscentrum van Hassan bepalen moet beoordeeld worden wat zijn woonplaats is. De plaats waar het gezin verblijft is hierbij voor Hassan doorslaggevend.

Vraag 11.3 Het juiste antwoord is c. De fictie van art. 3 lid 1 SW is van toepassing. Merijn wordt geacht op het moment van overlijden in Nederland te hebben gewoond. Merijns erfgename Noortje is erfbelasting verschuldigd over al zijn bezittingen ongeacht waar deze zich ter wereld bevinden.

Vraag 11.4 Stelling a is juist. Waldemar woont in België. De 10-jaarstermijn van art. 3 lid 1 SW is verstreken, waardoor Xeno in Nederland geen erfbelasting verschuldigd is.

Vraag 11.5 Stelling a is juist. Geraldina en Hans zijn partners voor de Successiewet, hierdoor is het tarief van tariefgroep I van toepassing en heeft Hans recht op de hoge partner-vrijstelling.

Vraag 11.6 Stelling d is juist. Isa is een eerstegraads aanverwant van Karel. Het huwelijk van Isa en Jos is geëindigd door het overlijden van Jos. Op grond van art 19 lid 1 letter b SW blijft voor de toepassing van de Successiewet de aanverwantschap bestaan en dus valt ze in tariefgroep I en heeft ze recht op een vrijstelling van € 25.187.

Vraag 11.7 Het juiste antwoord is b. Uitsluitend erfgenamen in de rechte nederdalende lijn kunnen een beroep op hun legitieme portie. Als Anton geen testament had gemaakt, zouden Frieda en Gemma bij plaatsvervulling ieder 1/8 deel van de nalatenschap erven. Hun legitieme portie is $1/2 \times 1/8$ deel is 1/16 deel.

Vraag 11.8 Het juiste antwoord is d. Art. 10 SW is niet van toepassing op een vruchtgebruik dat is ingesteld op grond van een testament. De aangroei van de blote eigendom naar volle eigendom is hierdoor onbelast voor de erfbelasting.

Vraag 11.9 Antwoord d is juist. Schenkingen binnen een kalenderjaar aan dezelfde verkrijger moeten bij elkaar worden opgeteld (art. 27 SW), hierop komt de vrijstelling in mindering.

Vraag 11.10 Antwoord a is juist. Dolf en Eefje hebben de premies voor de verzekering voldaan uit het gezamenlijke vermogen. Hierdoor is de helft van de uitkering aan Eefje op grond van art. 13 SW belast.